

Důvodová zpráva

Obecná část

1. Zhodnocení současného právního stavu v dané oblasti

Rodiny v České republice se dlouhodobě potýkají s nepříznivou finanční situací v důsledku nehrazení stanovené vyživovací povinnosti ze strany povinného rodiče a obtížným vymáháním této pohledávky.

Problematika primární úpravy stanovování a vymáhání výživného s institutem zálohovaného výživného souvisí pouze nepřímo. Zálohované výživné reaguje v první řadě na zvýšené riziko ohrožení chudobou pro rodiny a tedy na důsledky situace, kdy dítě neobdrží částku výživného, která je mu určena na základě rozhodnutí soudu nebo soudem schválené dohody rodičů o výživném.

I přesto, že v současnosti u nás není právně zakotven žádný nástroj obdobný institutu zálohovaného výživného, nezůstávají rodiny s dětmi, které se dostávají do nepříznivé finanční situace z důvodu nehrazení výživného druhým z rodičů, zcela bez pomoci státu.

Tyto rodiny jsou, stejně jako všechny ostatní rodiny v ČR, kryty také dávkami státní sociální podpory, kdy mohou pobírat rodičovský příspěvek, dále pak přídavek na dítě a příspěvek na bydlení. Rovněž pro účely dávek státní sociální podpory se jako příjem započítává pouze výživné, které bylo skutečně vyplaceno. Neplacení výživného se tedy tímto projeví v získání nároku a vyšší výši těchto dávek.

V případech, kdy se dostávají osamělí rodiče do nepříznivé finanční situace, mohou být již za stávající právní úpravy zabezpečeni dávkami pomoci v hmotné nouzi. Je tomu tak vzhledem ke skutečnosti, že pro nároky na opakované dávky pomoci v hmotné nouzi (příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení) je započítáváno pouze skutečně vyplacené výživné, nikoli to stanovené. Neplacení výživného se tedy tímto projeví v získání nároku a vyšší výši těchto dávek.

Pokud trpí dítě nějakou formou zdravotního postižení, může si rodič požádat o příspěvek na péči, který lze opět v případech nepříznivé finanční situace rodiče navýšit o 2000 Kč za kalendářní měsíc. Těmto dětem již od jednoho roku náleží i další dávky pro osoby se zdravotním postižením (příspěvek na mobilitu, příspěvek na zvláštní pomůcku, průkaz OZP). Zálohované výživné bude mít nejpozitivnější dopad na ty rodiny s dětmi, které se svým příjmem sice nedosáhnou na dávky pomoci v hmotné nouzi, avšak jejich příjem nepřesahuje 2,7 násobek životního minima žadatele, a společně posuzovaných osob. Cílovou skupinou tohoto opatření jsou tedy tyto skupiny osob, které se nedostanou do systému pomoci v hmotné nouzi, avšak vlivem nehrazení výživného jsou bezprostředně ohroženi nepříznivou finanční a sociální situací.

Primární právní úprava vyživovací povinnosti ovlivňující vznik problematiky je zakotvená především v části druhé zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen OZ), v zásadě obsahově navazuje na úpravy předchozí, zejména na úpravu podle zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění jeho tzv. velké novely provedené zákonem č. 91/1998 Sb.

Výživné lze přiznat, pokud není oprávněný schopen sám se živit. Vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti vzniká matce narozením dítěte a otci uplatněním některé z domněnek otcovství (resp.

rozhodnutím soudu o osvojení). Délka trvání povinnosti poskytovat výživu je dána stavem odkázanosti dítěte na výživu. Dosažení zletilosti nebo dosažení věkové hranice pro nezaopatřenost dítěte (26 let) nemá z hlediska vyživovací povinnosti význam. Není proto vyloučeno, aby vyživovací povinnost rodičů k dítěti zanikla v 17 letech věku dítěte, které dostudovalo, našlo si práci a je schopno se samostatně živit (tj. stav odkázanosti skončil). A naopak je také možné, že dítě nenabude schopnosti samostatně se živit nikdy (je-li např. plně invalidní). Dosažení věkové hranice 18 let má však svůj význam z hlediska procesního zejména proto, že řízení o přiznání výživy zletilému dítěti je zahájeno pouze na návrh této osoby.

Vyživovací povinnost zaniká absolutně teprve zánikem rodinně-právního vztahu subjektů, tj. smrtí, rozhodnutím o osvojení, rozhodnutím o úspěšném popření otcovství.

O výživném pro nezletilé děti je rozhodováno v rámci tzv. řízení ve věcech péče soudu o nezletilé dle ustanovení § 466 a násl. zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Řízení je možné zahájit jak na návrh (kterým však soud není vázán), tak i bez návrhu. Okamžik zahájení řízení má svůj význam mj. i v otázce přiznání výživného zpětně za uplynulá období. K řízení je příslušný okresní nebo obvodní soud, v jehož obvodu má nezletilý bydliště. Změní-li se však v průběhu řízení okolnosti, podle nichž se příslušnost posuzuje a je-li to v zájmu nezletilého (dítě změni bydliště a dojíždění do původního místa je neefektivní), je možné přesunout příslušnost na jiný soud. Účastníkem řízení jsou rodiče dítěte (resp. jiní příbuzní povinní výživou) a dítě, které je zastoupeno opatrovníkem. Tím je zpravidla orgán sociálně-právní ochrany dětí. Řízení je ovládnuto vyšetřovací zásadou a soud je tak povinen zjistit skutkový stav i na základě jiných, než účastníky navrhovaných důkazů a obdobně postupuje i v případě, že schvaluje dohodu rodičů. Soud může také schválit dohodu rodičů o výživě dítěte, je však povinen zkoumat, zda je tato dohoda v zájmu dítěte. Rozhodnutí soudu o přiznání výživného je předběžně vykonatelné a povinnost platit výživné ve stanovené výši tak vzniká samotným doručením rozhodnutí, bez ohledu na jeho právní moc nebo podání odvolání.

Dlužné výživné lze vymáhat dvěma způsoby: cestou soudního výkonu rozhodnutí nebo exekucí. V obou případech je ale nezbytné mít exekuční titul.

Soudní výkon rozhodnutí

Návrh na soudní výkon rozhodnutí dle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen občanský soudní řád), a zákona o zvláštních řízeních soudních lze podat k okresnímu soudu, v jehož obvodu má bydliště nezletilé dítě. V případě vymáhání dlužného výživného zletilých dětí je příslušný obecný soud povinného rodiče. Výkon rozhodnutí lze nařídit jen v takovém rozsahu, v jakém to oprávněný (resp. jeho zákonný zástupce) navrhl a jaký podle něj stačí k uspokojení jeho pohledávky (aktivita oprávněného je tak nezbytná), soud se však na návrh oprávněného může dotázat povinného na jeho majetkové poměry a v případě, že povinný odmítne poskytnout součinnost, může mu být uložena pořádková pokuta. Dojde-li k zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí, rozhodne soud o náhradě nákladů, které účastníkům prováděním výkonu rozhodnutí vznikly, podle toho, z jakého důvodu k zastavení výkonu rozhodnutí došlo (§ 271 občanského soudního řádu).

Exekuce

Nejčastější formou vymáhání dlužného výživného je exekuce dle zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů. Exekuční návrh se podává přímo zvolenému exekutorovi. V návrhu je nutné označit exekuční titul a dlužnou částku, není však nezbytné označit majetek povinného ani způsob výkonu exekuce. Exekutor, kterému došel exekuční návrh, požádá do 15 dnů ode dne doručení návrhu soud o pověření k provedení exekuce. Na vydání pověření má soud 15 dnů. Po doručení pověření zašle exekutor oprávněnému vyznění o zahájení exekuce zpravidla spolu

s exekučním příkazem, kde specifikuje způsob, jímž bude provedena exekuce a vyzve povinného ke splnění vymáhané povinnosti (dlužná částka, náklady oprávněného, snížené náklady exekuce).

Nejčastějším a nejefektivnějším způsobem postihnutí majetku dlužníka jsou srážky ze mzdy, kdy pro vymáhání dlužného výživného se zbytek čisté mzdy, přesahující částku stanovenou nařízením vlády, sráží bez omezení (§ 279 odst. 3 občanského soudního řádu). Mezi další způsoby pak patří prodej movitých i nemovitých věcí a pro případy neplacení výživného na nezletilé dítě od ledna 2013 je také hojně využívaná exekuce pozastavením řidičského oprávnění.

Jestliže nebude povinný rodič hradit výživné déle než čtyři měsíce (z nedbalosti nebo úmyslně, forma zavinění má význam z hlediska trestní sazby), dopouští se tím trestného činu zanedbání povinné výživy dle § 196 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku (dále jen TZ). Tohoto trestného činu se uvedeným jednáním dopouštějí i jiné osoby, které mají zákonnou povinnost vyživovat či zaopatřovat jinou osobu. Soud, který posuzuje trestní odpovědnosti pachatele ve smyslu § 196 TZ, přitom není vázán rozhodnutím, kterým byla v občanskoprávním řízení stanovena tato povinnost a sám si posoudí rozsah vyživovací povinnosti.

Dle dostupných informací poskytnutých Ministerstvem spravedlnosti bylo z trestného činu zanedbání povinné výživy v roce 2017 obžalováno 7 253 osob.

2. Odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy

Předkládaný návrh zákona má za cíl řešit situaci těch rodin s dětmi, které se vlivem nehrazení výživného ze strany povinného rodiče mohou dostat do nepříznivé sociální a finanční situace. Zálohované výživné reaguje na zvýšené riziko ohrožení chudobou pro rodiny a tedy na důsledky situace, kdy dítě neobdrží částku výživného, která je mu určena na základě rozhodnutí soudu, soudem schválené dohody o výživném nebo dohody o výživném, o níž byl sepsán notářský zápis se svolením k vykonatelnosti.

Nicméně však nelze opominout skutečnost, že toto opatření, jakožto opatření v systému sociálního zabezpečení, řeší situaci těchto rodin sekundárně, tedy nereaguje na příčiny vzniku této situace, ale až na její důsledky (to je nízký příjem v rodině z důvodu řádného neplnění vyživovací povinnosti povinným rodičem). Práce na návrhu zákona o zálohovaném výživném pak jasně ukázaly, že pokud se nebudeme vážně zabývat rovněž opatřeními v oblasti primární úpravy občanského práva, zejména v oblasti jeho aplikace, a dále opatřeními vedoucími k efektivnějšímu vymáhání pohledávek na výživném, nedojde k systémovému zlepšení situace rodin s dětmi, kde rodič neplní řádně svou vyživovací povinnost.

Právě nejednotnost rozhodování soudů v opatrovnických záležitostech, délka řízení, úprava vymáhání výživného v rámci soudního výkonu rozhodnutí a zároveň zřejmě ne zcela dostatečná informovanost rodičů o právních možnostech vymáhání výživného, jakož i problematická dostupnost adekvátní právní podpory v těchto věcech, pravděpodobně významně ovlivňují problematickou situaci rodin v České republice.

K výše uvedenému je třeba uvést, že problematikou výživného se intenzivně zabývá Ministerstvo spravedlnosti, které k tématice výživného vypracovalo analýzu aktuálních otázek výživného, a to v návaznosti na úkol z bodu 5 Usnesení vlády České republiky č. 566 ze dne 13. července 2015. Zmíněný materiál komplexně a v souvislostech představuje problémy, které se v oblasti určování a vymáhání výživného vyskytují. Předně se zabývá aktuální právní úpravou určování výživného, od zjišťování příjmů a majetkových poměrů povinného, určování odůvodněných potřeb dítěte, až po samotné vyměření konkrétní částky výživného. Dále předestírá problémy, které se vyskytují v procesu určování výživného, ať už před soudy, nebo při rozhodování rodičů o mimosoudní dohodě o výživném. V neposlední řadě materiál

podrobně referuje o vymáhání výživného, respektive o stávajících i možných řešeních stavu, kdy (určené) výživné není plněno (zejména exekuce). Ve vztahu k procesní rovině rozhodování o výživném se analýza taktéž věnuje popisu možných nelegislativních přístupů upřednostňujících smírný průběh procesu (např. německá Cochemská praxe). Nejsou však opomenuty ani další často diskutované otázky jako role doporučujících tabulek, práce se statistikami o výživném, úroky z prodlení dlužníka výživného, dovolání ve věcech výživného, postoupení pohledávek výživného, interdisciplinární vzdělávání pracovníků justice, trestní postih neplatičů nebo tzv. zálohové výživné. Současně je prověřována jednotnost rozhodování soudů v typově obdobných případech. Analýza navrhla více než čtyři desítky různých opatření napříč výše uvedenými oblastmi.

Předkládaný návrh zákona o zálohovaném výživném na nezaopatřené dítě tedy řeší (vedle současných nepojistných sociálních systémů státní sociální podpory a hmotné nouze) až důsledek této problematiky, tedy nepříznivou sociální a finanční situaci rodin s dětmi, kterým není hrazeno stanovené výživné ze strany povinného rodiče. Zálohované výživné je v zásadě sociální nepojistnou dávkou, která bude náležet oprávněným osobám, kterým není hrazeno soudem stanovené či schválené výživné či výživné, o němž byl sepsán notářský zápis se svolením k vykonatelnosti, a to za jasných, zákonem předem stanovených podmínek. Dávka striktně kopíruje, resp. navazuje na institut výživného jako takového a právo oprávněné osoby toto výživné od povinné osoby obdržet.

Jedná se především o podmínku probíhající exekuce, na základě které, není povinným rodičem ve stanoveném termínu vyživovací povinnost plněna vůbec, či je plněna pouze částečně. Povinným rodičem se pro účely tohoto zákona rozumí ten, komu byla na základě pravomocného rozhodnutí soudu, soudem schválené dohody či dohody o výživném, o níž byl sepsán zápis se svolením k vykonatelnosti stanovena vyživovací povinnost. Touto podmínkou je jasně deklarována ochota státu podpořit ty osoby, jež jsou připraveny zodpovědně řešit vzniklou situaci a důsledně uplatnit své právo na výživu.

K dalším podmínkám patří **splnění rozhodného příjmu v rodině**, kdy příjem oprávněné osoby a společně posuzovaných osob nesmí být vyšší než částka průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství.

Další podmínkou nároku je suma dlužného výživného, která pro vznik nároku na zálohované výživné musí být vyšší než částka výživného za dva kalendářní měsíce.

Podmínkou nároku rovněž bude řádné plnění povinné školní a předškolní docházky.

Zálohované výživné bude náležet ve výši určené dle pravomocného rozhodnutí soudu, dle soudem schválené dohody či dohody o výživném, o níž byl sepsán notářský zápis se svolením k vykonatelnosti, nejvýše však ve výších stanovených zákonem. Výše částek je stanovena v návaznosti na doporučená výchozí rozmezí pro stanovení výše výživného za účelem sjednocení rozhodovací praxe soudů v otázkách výživného na nezaopatřené děti a je konstruována jako procentní podíl částky průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství v jednotlivých věkových kategoriích dítěte. (Pokud povinná osoba bude plnit vyživovací povinnost pouze částečně, bude výše zálohovaného výživného stanovena tak, aby součet zálohovaného výživného a částečné úhrady soudem uloženého výživného byl ve výši soudem uloženého výživného, avšak zároveň nepřesáhl zákonem stanovenou výši.)

V tomto návrhu **je tedy zálohované výživné vypláceno pouze za podmínky, že k vymožení pohledávek na výživném probíhá exekuce nebo výkon rozhodnutí, povinný vyživovací povinnost neplní, či ji plní pouze částečně, a to v sumě, která je nižší než částka výživného za dva kalendářní měsíce.** Těm rodičům, kteří neprokáží, že výkon rozhodnutí či exekuce probíhá, nárok na zálohované výživné nevznikne. **Poskytnutím zálohovaného výživného přejde právo oprávněné osoby na výživné na stát, a to do výše poskytnutého zálohovaného výživného.** Pohledávku výživného, která přešla na stát, bude následně vymáhat krajská pobočka Úřadu práce, přičemž k vymožení pohledávky návrhem vstoupí do již probíhajícího

řízení o soudním výkonu rozhodnutí nebo exekucním návrhu. **Stát tedy sám vymáhá poskytnuté částky zálohovaného výživného od povinné osoby, a to za využití stávajících nástrojů výkonu rozhodnutí (soudní výkon rozhodnutí či exekuční řízení). V případě, kdy bude v rámci již probíhajícího výkonu rozhodnutí zjištěno, že povinný žádným majetkem nedisponuje, a na zálohované výživné tudíž již nebude nic vymoženo, se výplata zálohovaného výživného poskytuje nejvýše ve výši výživného stanoveného podle § 916a občanského zákoníku.**

Návrh vychází z toho, že poskytnutím zálohovaného výživného je ve své podstatě plněno ze strany státu za někoho, kdo má po právu plnit sám. Následně tedy bude docházet v částce vyplaceného zálohovaného výživného (tj. na základě pravomocného a vykonatelného rozhodnutí Úřadu práce ČR) k přechodu nároku na výživné na stát. Stát tedy návrhem vstoupí do probíhajícího řízení na výkon rozhodnutí či exekuční návrh a bude poskytnuté částky zálohovaného výživného po povinné osobě vymáhat.

Při odhadu návratnosti poskytnutého zálohovaného výživného, která je stanovena na 10%, bylo vycházeno jednak z údajů Exekutorské komory, dle kterých se průměrná vymahatelnost pohybuje okolo 20%, ale také ze srovnání obdobného institutu v ostatních evropských zkušenostech a z dřívějších zkušeností s vymáháním sociálních dávek státem.

Princip návratnosti je zohledněn ve stanovení obecné zvýšené zákonné sazby úroku z prodlení s plněním pohledávek výživného v nařízení vlády č. 351/2013 Sb. Výhodou tohoto řešení je skutečnost, že tato sazba by povinnou osobu ex ante motivovala k dobrovolnému plnění výživného a dále by reflektovala délku trvání prodlení. Na stát by přitom spolu s pohledávkou výživného přešly také již přirostlé úroky. **Vzhledem ke skutečnosti, že dle ustanovení § 196 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník platí, že kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce dopouští se trestného činu zanedbání povinné výživy, budou krajské pobočky Úřadu práce podávat orgánům činným v trestním řízení podnět k zahájení trestního stíhání povinné osoby.**

3. Zhodnocení souladu návrhu zákona s ústavním pořádkem České republiky

Předkládaný návrh je v souladu s ústavním zákonem č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, dále zejména s článkem 32 odst. 1, 5 a 6 Listiny základních práv a svobod (usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb.), podle kterého jsou rodičovství a rodina pod ochranou zákona. Rodičům, kteří pečují o děti, je zaručeno právo na pomoc státu, přičemž podrobnosti stanoví zákon. Vládní návrh zákona respektuje obecné zásady ústavního pořádku České republiky a není v rozporu s nálezy Ústavního soudu České republiky.

Návrh zákona přispívá k naplnění zásad stanovených v čl. 26, 29, 30 a 32 Listiny základních práv a svobod.

4. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, slučitelnost s právními akty EU

Problematika poskytování zálohovaného výživného státem nezaopatřeným dětem v případě neplnění vyživovací povinnosti povinnou osobou a jeho nedobytnosti je právem EU dotčena, a to nařízením Evropského parlamentu a Rady č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, který je přímo závazným předpisem EU a rovněž nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie, konkrétně článkem 7 odst. 2. Tento článek zakotvuje právo na rovnost nakládání v oblasti tzv. sociálních výhod, mezi které zálohované výživné bezpochyby patří. Nadto národní právní úpravy musí reflektovat základní zásady stanovené Smlouvou o fungování EU (zejm. čl. 45, čl.

18 a čl. 21), zejména zásadu nediskriminace na základě státní příslušnosti, která je zakázána obecně, na základě čl. 18 Smlouvy o fungování EU i čl. 24 směrnice 2004/38/ES, která zajišťuje volný pohyb osob.

Navrhovaná právní úprava se vztahuje k předpisům EU, které se týkají rovnosti nakládání s občany ostatních členských států. Bezprostředně se jí dotýkají zejména následující právní předpisy EU:

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení,

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie, konkrétně článek 7 odst. 2 (tzv. koncept sociálních výhod),

Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinnostech,

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS,

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů,

Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany,

Směrnice Rady 2003/109/ES ze dne 25. listopadu 2003 o právním postavení státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajícími rezidenty

Podle Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení je zálohované výživné považováno za tzv. rodinnou dávku (podobně jako např. příspěvek na dítě či rodičovský příspěvek) podléhající koordinaci EU. Čl. 1 písm. z) zmíněného nařízení umožňuje vyjmout zálohované výživné z okruhu rodinných dávek, a to uvedením této dávky do Přílohy I výše uvedeného nařízení. V minulosti tak již bylo učiněno např. u porodného, které bylo z režimu koordinace tímto způsobem vyjmuto. V případě přijetí návrhu zákona bude ČR vklad do přílohy I iniciovat.

Pro zabránění diskriminace na základě státní příslušnosti a zajištění práva na volný pohyb osob v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie a směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států nebudou z okruhu oprávněných osob vyloučeny nezaopatřené děti – občané EU, které nemají na území ČR trvalý pobyt, nicméně se zde legálně zdržují (např. jako rodinní příslušníci pracovníků EU) a mají v ČR bydliště. Dále budou do okruhu osob oprávněných zařazeny nezaopatřené děti osob požívajících právo na rovnost nakládání vyplývající z výše uvedených směrnic (poživatelé doplňkové ochrany a dlouhodobě pobývající rezidenti z jiných členských států EU).

Navrhovaná právní úprava je v souladu s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie, obecnými právními zásadami práva Evropské unie a mezinárodními smlouvami, kterými je ČR vázána, a není tedy s nimi v rozporu.

5. Dopady navrhované úpravy

Na státní rozpočet a ostatní veřejné rozpočty

Kvalifikovaný odhad nákladů vychází pouze z dostupných údajů, které má MPSV k dispozici. Tyto údaje uvádějí, že v roce 2017 bylo vydáno 37 251 prvních rozhodnutí a 7 306 dalších rozhodnutí o stanovení vyživovací povinnosti rodiče k dítěti (celkem 44 557 rozhodnutí). Podle

informací poskytnutých Ministerstvem spravedlnosti bylo pro trestný čin zanedbání povinné výživy v roce 2017 obžalováno 7 253 osob. Počet obžalovaných a odsouzených osob, ale neudává, vůči kolika dětem není plněna vyživovací povinnost a není ani jasné, zda rodina, ve které dítě žije (na které není plněna vyživovací povinnost), splní podmínku testu příjmu pro nárok na zálohové výživné. Zároveň je nutno počítat i s navýšením počtu žadatelů o novou dávku z okruhu rodin, kde povinný rodič např. nepracuje, a proto pečující rodič výživné ani nevymáhá. V současné době nejsou sledována ani data o částečném plnění, resp. neplnění vyživovací povinnosti.

S ohledem na nedostupnost podrobnějších údajů je pro další odhady tedy počítáno s odhadovaným počtem 24 000 žádostí o zálohované výživné za rok (v průměrné výši 2 532 Kč), na které jsou napočítány náklady na dávku a její administrativní zajištění.

Odhadovaný počet nových míst na jednotlivých pracovištích v resortu MPSV pro administraci dávky a její vymáhání:

<u>Pracoviště</u>	<u>Poznámka</u>	<u>Počet nových míst</u>		
		<u>od</u>	<u>do</u>	<u>průměr</u>
<u>Krajské pobočky ÚP</u>	<u>Na každé krajské pobočce 4 – 5 míst na administraci a výplatu dávky a 3 - 4 místa na vymáhání pohledávek (počet krajských poboček je 14)</u>	<u>98</u>	<u>126</u>	<u>112</u>
<u>MPSV</u>	-	<u>2</u>	<u>2</u>	<u>2</u>
<u>Referáty odvolání a správní agendy</u>	<u>Na každém referátu 2 - 3 místa (počet referátů je 14)</u>	<u>28</u>	<u>42</u>	<u>35</u>
<u>Celkem</u>	-	<u>128</u>	<u>170</u>	<u>149</u>

Průměrné roční náklady na jednoho zaměstnance

	<u>Náklady (v Kč)</u>
<u>v prvním roce</u>	<u>745 000</u>
<u>v dalších letech</u>	<u>680 000</u>

Náklady na systemizovaná místa Úřadu práce ČR – podrobně:

Rozpočtová položka	Počet systemizovaných míst	v roce	v roce 2020	v roce 2021
		2020		
		<u>1</u>	<u>149</u>	<u>149</u>
5013	Platy zaměstnanců na služebních místech	424 265	63 215 485	63 215 485
5031	Sociální pojištění placené zaměstnavatelem	106 066	15 803 834	15 803 834
5032	Zdravotní pojištění placené zaměstnavatelem	38 184	5 689 416	5 689 416
5342	Převod FKSP	8 485	1 264 265	1 264 265
5424	Náhrady mezd v době nemoci	3 000	447 000	447 000
5169	Související provozní výdaje	100 000	14 900 000	14 900 000
5137	Jednorázové (zřizovací) provozní výdaje	65 000	9 685 000	-
	Celkem	745 000	111 005000	101 320000

Náklady na administraci dávky a její vymáhání celkem

	Administrativní náklady		
	od	do	průměr
-			
v prvním roce	95 360 000	126 650 000	111 005 000
v dalších letech	87 040 000	115 600 000	101 320000

Náklady	1. rok	další roky*
	průměr	průměr
Výdaje na dávku zálohované výživné	861 310 000	861 310 000
Administrativní náklady	111 005 000	101 320 000
Odhad výtěžku ze zpětného vymáhání (10 %)**	86 131 000	86 131 000
-	-	-
Celkové náklady (výdaje na dávku + administrativní náklady – výtěžek vymáhání)	886 184 000	876 499 000

Poznámka:* náklady na dávku bez valorizace částek životního minima, ** ve vymáhané částce není uvažováno žádné navýšení ke snížení administrativních nákladů vymáhání

Zdroj: vlastní výpočty

Náklady na výplatu zálohovaného výživného, při zohlednění poskytovaného zálohovaného výživného do maximální zákonem stanovené výše lze odhadnout ve výši cca 886 mil. Kč v prvním roce účinnosti zákona a dále ve výši 877 mil Kč ročně. Odhadovaná návratnost poskytnutého zálohovaného výživného v rámci výkonu rozhodnutí se odhaduje na 10 %, navýšení návratnosti by snížilo náklady na tuto dávku. Počítaná návratnost je pouze ilustrativní, neboť úspěšnost při vymáhání výživného není známa a liší se i dle způsobu zvoleného výkonu rozhodnutí. Je také třeba upozornit na to, že v prvním roce účinnosti nelze 10% návratnost předpokládat.

V odhadech nákladů není počítáno se zadáním, vývojem a provozem **potřebného SW zajištění výplaty dávky a zpětného vymáhání**. Vzhledem k neexistenci jakéhokoli využitelného SW vybavení Úřadu práce je třeba počítat jak s touto **nákladovou položkou tak s časem potřebným pro zajištění tohoto SW**.

Na podnikatelské prostředí

Navrhovaná úprava nebude mít vliv na podnikatelské prostředí.

Na územní samosprávné celky

Navrhovaná právní úprava nemá negativní dopad na činnost územních samosprávných celků.

Sociální dopady

Navrhovaná právní úprava má pozitivní dopady na rodiče s dětmi, jimž se nedaří vymoci soudem stanovené výživné.

Dopady na životní prostředí

Navrhovaná úprava nebude mít dopad na životní prostředí, neboť se této oblasti navrhované změny nedotýkají.

Dopady ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti žen a mužů

Právní úprava má pozitivní dopad na rovnost žen a mužů. Zálohované výživné bude při splnění zákonných podmínek náležet rodinám bez ohledu na pohlaví osamělého rodiče.

Navrhovaná právní úprava nemá negativní dopady ve vztahu k zákazu diskriminace ani ve vztahu k rovnosti mužů a žen, neboť dávku bude moci čerpat oprávněná rodič bez ohledu na pohlaví, stejně tak platí, pokud se jedná o povinného rodiče. Dlouhodobě v ČR platí, že po rozvodu pečují o dítě v převážné většině ženy. Navrhovaná právní úprava tedy pomůže zejména ženám v případě jejich obtížné finanční situace způsobené nehrazením výživného druhým z rodičů. Stejně však bude postupováno i v případech, kdy oprávněným rodičem bude otec dítěte. Proto je možné konstatovat, že navrhovaná právní úprava má pozitivní dopad na rovnost žen a mužů.

Navrhovaná právní úprava není v rozporu a nestanovuje odchylky ve vztahu k zákazu diskriminace. Rovněž není v rozporu se zákonem č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon).

Dopady ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Údaje o žadatelích o zálohované výživné, o jeho příjemcích a rovněž o osobách povinných hradit stanovené výživné budou součástí informačního systému o zálohovaném výživném Ministerstva práce a sociálních věcí a jejich ochrana bude zajištěna stejně jako v případě ostatních citlivých a osobních údajů, které jsou v současné době v tomto systému evidovány pro účely ostatních nepojistných dávkových systémů. Ministerstvo práce a sociálních věcí je správcem osobních údajů podle § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb.

Žádná další explicitní zpracování osobních údajů nebudou vznikat, resp. osobní údaje, které budou zpracovávány v rámci nového zákona o zálohovaném výživném, budou upraveny tímto zákonem. Zákon se bude zejména týkat zpracování osobních údajů žadatelů a oprávněných osob. S těmito údaji budou pracovat zaměstnanci resortu Ministerstva práce a sociálních věcí a úředníci Úřadů práce, a to pouze v působnosti delegované zákonem.

Zhodnocení korupčních rizik

Navrhovaná úprava nemá dopad do oblasti korupčních rizik a ani nevytváří jejich možnosti. Rovněž neúměrně nerozšiřuje kompetence orgánů státní správy. Kontrolní mechanismy jsou nastaveny již od vyhodnocování žádostí, kdy každé rozhodnutí zaměstnance krajské pobočky Úřadu práce ČR bude kontrolovat kvalifikovaný nadřízený pracovník a je zcela zřejmé, která úřední osoba je odpovědná za rozhodnutí. Dále je možnost podat proti rozhodnutí opravné prostředky (odvolání, přezkumné řízení). Každá osoba má možnost se v rámci správního řízení vyjádřit k podkladům, na základě kterých bylo rozhodnutí vydáno. Je také nastavena kontrola

výkonu veřejné správy, kdy Ministerstvo práce a sociálních věcí tuto kontrolu provádí na krajských pobočkách Úřadu práce ČR.

Dopady na bezpečnost nebo obranu státu

Navrhovaná úprava nebude mít dopady na bezpečnost nebo obranu státu neboť se navrhovaná opatření této oblasti nijak nedotýkají.

Zvláštní část

ČÁST PRVNÍ - zákon o zálohovaném výživném

K § 1

Hlavním záměrem návrhu zákona je podporu rodičů s dětmi v případech, kdy druhý rodič neplatí řádně stanovené výživné. Návrh tak řeší situaci rodin s dětmi, které se vlivem nehrazení výživného ze strany povinného rodiče mohou dostat do nepříznivé sociální a finanční situace. Zálohované výživné reaguje na zvýšené riziko ohrožení chudobou pro rodiny a tedy na důsledky situace, kdy dítě neobdrží částku výživného, která je mu určena na základě rozhodnutí soudu, soudem schválené dohody rodičů o výživném nebo dohody o výživném, o níž byl sepsán notářský zápis se svolením k vykonatelnosti. Zálohované výživné je tak navrhováno jako opatření v oblasti sociálního zabezpečení, neboť bude ve většině případů řešit problematiku chudoby rodin. Půjde tedy o jakýsi speciální transfer do těchto rodin, aby došlo ke zmírnění jejich chudoby v důsledku neplnění vyživovací povinnosti ze strany povinného rodiče.

Zálohované výživné bude stát po povinném rodiči vymáhat, zákon o zálohovaném výživném tak upraví také postup vymáhání pohledávek po povinném rodiči, které na stát přejdou v důsledku poskytnutí zálohovaného výživného.

K § 2

Oprávněnou osobou je nezaopatřené dítě uvedené v zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, které má trvalý pobyt na území ČR a zároveň splňuje podmínky nároku stanovené tímto zákonem. Nezaopatřeným dítětem je dítě nejdéle do 26. roku věku, pokud se soustavně připravuje na budoucí povolání, případně pokud z důvodu nepříznivého zdravotního stavu není toho schopno.

Oprávněná osoba bude mít nárok na zálohované výživné, pokud jí povinná osoba řádně a včas nehradí výživné stanovené rozhodnutím soudu, soudem schválenou dohodou nebo dohodou o výživném, o níž byl sepsán notářský zápis se svolením k vykonatelnosti.

Oprávněnou osobou nebude nezaopatřené dítě, které bude v plném přímém zaopatření ústavu (zařízení) pro péči o děti nebo mládež a nezaopatřené dítě svěřené do pěstounské péče nebo do pěstounské péče na přechodnou dobu. Tyto děti jsou finančně zajištěny, zálohované výživné bude tak směřováno pouze do rodin.

Příjemcem zálohovaného výživného je ten, k jehož rukám se vyplácí nebo by se vyplácelo i „běžné“ výživné, takže ve většině případů to opět bude rodič dítěte. V případech, kdy oprávněná osoba nabyde plné svéprávnosti podle NOZ, stává se příjemcem zálohovaného výživného. Zálohované výživné se tak plně svéprávnému nezaopatřenému dítěti vyplácí od splátky zálohovaného výživného náležející za kalendářní měsíc následující po měsíci, v němž se dítě stalo plně svéprávným, pokud výslovně dítě neprohlásí, že má být zálohované výživné dál vypláceno dosavadnímu příjemci.

Příjemcem zálohovaného výživného tak může tedy být pouze dítě, které je plně svéprávné podle NOZ. V souladu s § 30 NOZ lze před dosažením zletilosti nabýt plné svéprávnosti uzavřením manželství nebo přiznáním svéprávnosti. V případě přiznání plné svéprávnosti soudem podle § 37 NOZ by již zásadně neměla trvat vyživovací povinnost k nezletilému dítěti, neboť jednou z podmínek přiznání svéprávnosti je schopnost nezletilého samostatně se živit, nicméně výjimečně může být plná svéprávnost přiznána i bez splnění této podmínky. Naopak v případě uzavření manželství dítětem starším 16 let vzniká vyživovací povinnost manžela vůči nezletilému dítěti, která může být upravena i rozhodnutím soudu. Podpůrně pak může být upravena i vyživovací povinnost rodičů vůči takovému dítěti, jestliže manžel nezletilého dítěte není schopen svoji vyživovací povinnost plnit. Je proto nezbytné vycházet z toho, že žadatelem

o zálohované výživné může být i nezletilá oprávněná osoba, která je plně svéprávná. Stejně tak je však nezbytné vycházet i z toho, že ani po dosažení zletilosti nemusí být oprávněná osoba vždy schopna sama žádat o přiznání zálohovaného výživného, pokud je rozhodnutím soudu omezena ve svéprávnosti. Vzhledem k tomu je žádoucí navázat úpravu na nabytí plné svéprávnosti oprávněné osoby.

Zálohované výživné bude zvláštní sociální dávka, jejíž náklady bude hradit stát podle zákona o státním rozpočtu ČR.

K § 3

Nárok na zálohované výživné vzniká za podmínky, že povinná osoba neplní řádně a včas vyživovací povinnost stanovenou rozhodnutím soudu, soudem schválenou dohodou nebo dohodou o výživném, o níž byl sepsán notářský zápis se svolením k vykonatelnosti.

Oprávněná osoba musí pohledávku na výživném také vymáhat, aby splnila podmínky nároku na zálohované výživné. Pro nárok na zálohované výživné postačí, pokud byl výkon rozhodnutí nebo exekuce zahájen.

Pro nárok na zálohované výživné se také zjišťuje příjem oprávněné osoby a osob společně s ní posuzovaných. Pro nárok na zálohované výživné příjem oprávněné osoby a osob společně s ní posuzovaných nesmí být vyšší než částka průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství. Rozhodný příjem se posuzuje podle zákona o státní sociální podpoře, za příjem se pro přiznání zálohovaného výživného však nepovažují příjmy z dávek pro osoby se zdravotním postižením, dávek pomoci v hmotné nouzi, dávek státní sociální podpory a dávek pěstounské péče, tedy všech nepojistných dávek. Příjem se zjišťuje se stejně jako u dávek státní sociální podpory za kalendářní čtvrtletí, a to za čtvrtletí, které předchází kalendářnímu čtvrtletí, na které se nárok na výplatu dávky prokazuje, popřípadě nárok na dávku uplatňuje.

Další podmínkou nároku na zálohované výživné je, že žádnému ze zákonných zástupců dítěte (oprávněné osoby) nebyl uložen správní trest za zanedbání povinné školní nebo předškolní docházky dítěte. Nárok na zálohované výživné oprávněné osobě nevznikne ještě po dobu 3 měsíců ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o uložení správního trestu za přestupek zanedbání povinné školní či předškolní docházky. V případě, že správní trest za tento přestupek byl uložen zákonnému zástupci, který jako povinná osoba neplní vyživovací povinnost k oprávněné osobě, tato podmínka pro nárok na zálohované výživné nebude platit.

Oprávněná osoba i osoby s ní společně posuzované musí splnit pro nárok na zálohované výživné také podmínku bydliště. Okruh společně posuzovaných osob bude stejný jako u dávek státní sociální podpory. Tak jako v případě ostatních nepojistných dávkových systémů má osoba bydliště na území České republiky, zejména pokud se zde dlouhodobě zdržuje, vykonává zde výdělečnou činnost, žije zde s rodinou, plní zde povinnou školní docházku nebo se zde soustavně připravuje na budoucí povolání, popřípadě existují jiné významné důvody, zájmy či aktivity, jejichž vzájemná souvislost dokládá sepětí této osoby s Českou republikou. Podmínka bydliště se neuplatní u oprávněné osoby, která je rodinným příslušníkem osoby, jejíž nárok na dávku vyplývá z přímo použitelného předpisu Evropské unie nebo je rodinným příslušníkem občana Evropské unie, popř. států EHP, který je zaměstnaný, samostatně výdělečně činný, nebo si takové postavení ponechává a má právo na rovné zacházení podle předpisu Evropské unie. Tyto kategorie osob jsou dále upraveny v § 18.

Na výplatu zálohovaného výživného má oprávněná osoba nárok, pokud rozsah neplnění vyživovací povinnosti je nejméně v částce výživného za 2 kalendářní měsíce.

K § 4

Zálohované výživné náleží ve výši určené podle rozhodnutí soudu, soudem schválené dohody nebo dohody o výživném, o níž byl sepsán notářský zápis se svolením k vykonatelnosti, nejvýše však ve výši jde-li o nezaopatřené dítě ve věku do 6 let 15 % průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství, od 6 do 10 let 17 % průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství, od 10 do 15 let 19 % průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství, od 15 do 18 let 22 % průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství a od 18 do 26 let 25 % průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství.

V případě, že soudní výkon rozhodnutí nebo exekuce byly zastaveny pro nemajetnost povinného, bude zálohované výživné poskytováno maximálně do výše minimálního výživného stanoveného podle § 916a občanského zákoníku.

Pokud povinná osoba plní vyživovací povinnost pouze částečně, je výše zálohovaného výživného stanovena tak, aby součet zálohovaného výživného a částečné úhrady soudem uloženého výživného nebo výživného na základě dohody o výživném, o níž byl sepsán notářský zápis se svolením k vykonatelnosti, byl ve výši takto uloženého výživného, avšak nepřesáhl výše uvedené částky stanovené podle průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství.

Zároveň výše zálohovaného výživného vychází z měsíčního průměru uložené a uhrazené vyživovací povinnosti za kalendářní čtvrtletí předcházející kalendářnímu čtvrtletí, za které se nárok prokazuje a uplatňuje, a to z toho důvodu, že povinná osoba může každý měsíc plnit svou vyživovací povinnost pouze částečně a měsíčně zaplacená částka se může každý měsíc lišit.

K § 5

O zálohovaném výživném budou rozhodovat krajské pobočky Úřadu práce České republiky místně příslušné podle správního řádu, tedy místní příslušnost se bude řídit místem trvalého pobytu fyzické osoby, popřípadě místem pobytu na území České republiky podle druhu pobytu cizince, nemá-li fyzická osoba místo trvalého pobytu na území České republiky, je místní příslušnost určena posledním známým místem jejího pobytu na území České republiky. O odvolání proti rozhodnutí krajské pobočky Úřadu práce ČR bude rozhodovat Ministerstvo práce a sociálních věcí. Odvolání nemá odkladný účinek, jedná se o postup běžný u nepojistných sociálních dávek, kdy se má zamezit dalšímu nadbytečnému hrazení částek ze státního rozpočtu, v opačném případě by ÚP dál vyplácel dávku, která byla snížena nebo odňata a pak obtížně tyto částky vymáhal zpět. Zálohované výživné je také nastaveno jako zvláštní sociální dávka, proto je zvolen stejný postup jako u jiných nepojistných dávek.

K § 6

Účastníkem řízení o přiznání zálohovaného výživného bude pouze oprávněná osoba a další fyzická nebo právnická osoba, jde-li o řízení o přeplatku na zálohovaném výživném.

K § 7

Řízení o zálohovaném výživném se zahajuje na základě žádosti na tiskopise předepsaném MPSV. Součástí této žádosti bude poučení o tom, že uvedením nepravdivých údajů o skutečnostech rozhodných pro vznik nároku na dávku se dopouští trestného činu podvodu podle § 209 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se především o uvedení nepravdivých či zkreslených údajů o plnění či neplnění stanovené vyživovací povinnosti povinnou osobou.

Žádost se předkládá u místně příslušné krajské pobočky Úřadu práce ČR a je třeba k ní doložit pravomocné rozhodnutí soudu nebo notářský zápis o dohodě o výživném s doložkou vykonatelnosti, v němž byla povinné osobě uložena vyživovací povinnost, anebo jeho úředně ověřená kopie. V případě, že není doložena úředně ověřená kopie rozhodnutí či notářského zápisu, může být předložen u místně příslušné krajské pobočky Úřadu práce ČR originál nebo stejnopis takového dokladu, v němž byla povinné osobě uložena vyživovací povinnost

a pracovník krajské pobočky Úřadu práce ČR si na náklady Úřadu práce ČR vytvoří kopii rozhodnutí. Dále se předkládá doklad o příjmech oprávněné osoby a osob společně posuzovaných a doklad o výši částečně uhrazeného výživného. Pro účely nároku na zálohované výživné se přehodnocují příjmy za období kalendářního čtvrtletí předcházejícího kalendářnímu čtvrtletí, na které se nárok na výplatu dávky prokazuje. Pro nárok na zálohované výživné je dále ještě nutné doložit prohlášení zákonného zástupce oprávněné osoby o tom, že nespáchal přestupek zanedbání péče o povinnou školní či předškolní docházku dítěte podle školského zákona, a to po dobu 3 měsíců ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o uložení správního trestu. Pro nárok na zálohované výživné musí být také doloženy skutečnosti prokazující nezaopatřenost dítěte. K žádosti se také uvedou údaje o zahájeném výkonu rozhodnutí nebo exekuci k vymožení dlužného výživného zahrnující informace o orgánu, u něhož se řízení vede, identifikaci povinného, předmět řízení a jeho spisovou značku. Je-li výživné vymáháno v zahraničí, musí být také osvědčeno, že byl podán návrh na výkon rozhodnutí příslušnému orgánu v zahraničí nebo žádost o vymáhání výživného prostřednictvím Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Pokud oprávněná osoba, tedy dítě, navštěvuje mateřskou nebo základní školu, je nutné také uvést název a adresu této školy. Tento údaj bude sloužit především k případné kontrole plnění povinné školní a předškolní docházky, což je jedna z podmínek nároku na zálohované výživné.

O výsledku posouzení žádosti je vydáno písemné rozhodnutí o přiznání či nepřiznání zálohovaného výživného a o jeho výši, proti kterému se lze odvolat.

Zálohované výživné bude vypláceno měsíčně a čtvrtletně se bude přehodnocovat, stejně jako dávky státní sociální podpory, konkrétně příspěvek na bydlení a přídavek na dítě, ÚP ČR má s touto výplatou již zkušenosti.

K § 8

Zálohované výživné se vyplácí měsíčně, a to po uplynutí kalendářního měsíce, za který výživné náleží, nejpozději do konce kalendářního měsíce následujícího po tomto měsíci. Zálohované výživné je jako dávka poskytováno zpětně, nejdříve od prvního dne v kalendářním měsíci, v němž si žadatel podal žádost. Pokud oprávněná osoba splní podmínky nároku již v měsíci, kdy podala žádost, bude jí zálohované výživné vypláceno již za tento měsíc. Pokud by podmínky splnila až později, přestože žádost již byla podána, bude se zálohované výživné vyplácet až od měsíce, kdy oprávněná osoba splní podmínky nároku.

Zálohované výživné se vyplácí v české měně převodem na platební účet určený příjemcem, nebo poštovním poukazem, a to podle rozhodnutí příjemce. Příjemce je povinen v žádosti uvést, kterým z uvedených způsobů mu má být dávka vyplácena. Požádá-li příjemce o změnu způsobu výplaty dávky, je krajská pobočka Úřadu práce povinna provést změnu způsobu výplaty dávky od kalendářního měsíce následujícího po měsíci, v němž byla žádost o změnu výplaty doručena.

K § 9

Krajská pobočka úřadu práce změní výši zálohovaného výživného v případě, kdy soud svým rozhodnutím včetně rozhodnutí o předběžném opatření změní výši stanoveného běžného výživného. O této skutečnosti se vydá jen oznámení, proti kterému lze podat námitky.

Pokud soud rozhodne o změně výše výživného, je příjemce zálohovaného výživného povinen do osmi dnů od pravomocného rozhodnutí informovat krajskou pobočku Úřadu práce ČR. Na základě rozhodnutí soudu včetně rozhodnutí o předběžném opatření se poté změní také výše zálohovaného výživného. Pokud příjemce tuto povinnost splní, provede se změna výše zálohovaného výživného maximálně za dobu 3 kalendářních měsíců předcházejících kalendářnímu měsíci, ke kterému soud pravomocným rozhodnutím včetně rozhodnutí o předběžném opatření stanovil novou výši výživného. Byla-li výše výživného změněna

dohodou, o níž byl sepsán notářský zápis se svolením vykonatelnosti, provede se změna výše zálohovaného výživného ode dne, ke kterému byla touto dohodou určena nová výše výživného. Pokud o zvýšení výživného není krajská pobočka Úřadu práce ČR včas informována, provede se zvýšení zálohovaného výživného od kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, kdy byla tato skutečnost zjištěna. Pokud dojde ke snížení vyživovací povinnosti soudem nebo na základě dohody a příjemce včas neoznámí tuto změnu, provede se změna výše zálohovaného výživného ode dne, k němuž došlo ke snížení výživného a příjemci zálohovaného výživného se vyčíslí přeplatek na dávce.

K § 10

V případech, kdy příslušná krajská pobočka Úřadu práce ČR mění výši zálohovaného výživného na základě rozhodnutí soudu, který rozhodl o změně výše běžného výživného, vydá o této skutečnosti pouze písemné oznámení. V těchto případech není rozhodováno podle správního řádu, neboť krajská pobočka Úřadu práce ČR pouze potvrzuje skutečnost, o které primárně rozhodl soud. Výše zálohovaného výživného odráží výši soudem stanovené částky výživného.

K § 11

V případech, kdy krajská pobočka Úřadu práce rozhoduje oznámením, je možné do 15 dnů ode dne výplaty zálohovaného výživného v jiné výši uplatnit námitky. Pokud jsou námitky uplatněny včas, krajská pobočka Úřadu práce vydá do 30 dnů ode dne, kdy jí námitky došly, rozhodnutí o zálohovaném výživném. Proti tomuto rozhodnutí lze poté podat odvolání k Ministerstvu práce a sociálních věcí. Oznámením krajská pobočka Úřadu práce rozhoduje v případech, kdy se mění výše již přiznaného zálohovaného výživného z důvodu změny výše běžného výživného rozhodnutím soudu.

K § 12

Výplata zálohovaného výživného se zastaví v případech, kdy příjemce nesplní na výzvu krajské pobočky Úřadu práce povinnosti uložené mu tímto zákonem, nebo v případech, kdy o to žadatel požádá. Úřad práce příjemce vyzve k prokázání podmínek nároku jen v případě pochybností o dalším trvání nároku.

Výplata zálohovaného výživného se zastaví od splátky náležející za kalendářní měsíc následující po kalendářním měsíci, ve kterém byl zjištěn důvod pro její zastavení. Výplata zálohovaného výživného se obnoví od kalendářního měsíce, ve kterém příjemce dodatečně splní podmínky uložené mu tímto zákonem.

Nejsou-li do 1 roku od výzvy krajské pobočky Úřadu práce prokázány podmínky nároku na zálohované výživné podle § 3, dávka se z moci úřední písemným rozhodnutím odejme.

Zálohované výživné neprávem přiznané, vyplácené nebo vyplácené ve vyšší částce, než v jaké náleží, se písemným rozhodnutím odejme nebo sníží, a to dnem následujícím po dni, jímž uplynulo období, za které již bylo vypláceno. Ustanovení o přeplatku není tímto dotčeno. Žádost o přiznání zálohovaného výživného může být opět podána nejdříve po uplynutí 3 měsíců od kalendářního měsíce, ve kterém došlo k odnětí zálohovaného výživného.

Pro nárok na zálohované výživné je nutné prokazovat rozhodný příjem oprávněné osoby a osob s ní společně posuzovaných, období, za které se příjem prokazuje je kalendářní čtvrtletí předcházející kalendářnímu čtvrtletí, na které se nárok na výplatu dávky prokazuje. Zároveň je nutné také prokázat výši uhrazeného výživného. Aby bylo zálohované výživné vypláceno další čtvrtletí, musí se nejpozději do konce prvního kalendářního měsíce tohoto následujícího kalendářního čtvrtletí prokázat výše příjmů rozhodných pro přiznání zálohovaného výživného za období kalendářního čtvrtletí předcházející kalendářnímu čtvrtletí, na které se nárok na výplatu dávky prokazuje, zároveň se musí doložit výše uhrazeného výživného. Neprokáže-li se

do této doby příjem rozhodný pro přiznání zálohovaného výživného a výše uhrazeného výživného, zastaví se výplata zálohovaného výživného od splátky náležející za kalendářní měsíc, do jehož konce je třeba prokázat výši příjmů. Neprokáže-li se rozhodný příjem a výše uhrazeného výživného ani do konce kalendářního čtvrtletí, za které by se mělo zálohované výživné vyplácet, nárok na dávku zaniká.

K § 13

Částky zálohovaného výživného vyplacené neprávem za období, kdy nárok na zálohované výživné zanikl, či částky, které byly vyplaceny ve vyšší částce, než v jaké náležely (pokud došlo ke snížení výše výživného na základě rozhodnutí soudu nebo pokud začal povinný částečně plnit vyživovací povinnost), je příjemce povinen vrátit. Zároveň za splnění této povinnosti příjemce zálohovaného výživného ručí.

Částky, které mají být vráceny, je možné započíst na zálohované výživné, které má být vyplaceno v následujících měsících.

Nárok na vrácení těchto neprávem vyplacených částek zaniká uplynutím tří let ode dne, kdy byly tyto skutečnosti zjištěny, nejpozději však uplynutím deseti let ode dne výplaty zálohovaného výživného.

O povinnosti vrátit přeplatky rozhoduje krajská pobočka Úřadu práce rozhodnutím, proti kterému lze podat odvolání.

K § 14

Příjemce zálohovaného výživného je povinen písemně informovat příslušnou krajskou pobočku Úřadu práce ČR o každé změně skutečností, která má vliv na trvání nároku, na výplatu a výši zálohovaného výživného, a to do osmi dnů od této skutečnosti.

Příjemce je dále povinen na výzvu krajské pobočky Úřadu práce ČR doložit skutečnosti, které mají vliv na přiznání, výplatu, výši a trvání nároku na zálohované výživné, a to ve lhůtě mu k tomu stanovené. Příjemce je povinen rovněž dokládat výši částečně uhrazeného výživného a hlásit změny v této částečné úhradě. Doložit výši částečně uhrazeného výživného je možné jak za pomoci běžných dokladů jakými jsou výpisy z účtů, příjmové doklady, složenky, tak i formou čestného prohlášení.

Krajská pobočka Úřadu práce příjemce vyzve k prokázání podmínek nároku jen v případě pochybností o dalším trvání nároku.

Další právnické a fyzické osoby jsou také povinny na výzvu krajské pobočky Úřadu práce sdělit bezplatně údaje rozhodné pro nárok na zálohované výživné, jeho výši nebo výplatu.

Vydá-li krajská pobočka Úřadu práce rozhodnutí o přiznání zálohovaného výživného je zároveň povinna nahlásit identifikační údaje povinné osoby správci rejstříku fyzických osob vyloučených z účasti na hazardních hrách podle zákona o hazardních hrách. Správcem rejstříku je podle tohoto zákona Ministerstvo financí. Povinnému nebude tak umožněna účast na hazardních hrách.

K § 15

Nárok na zálohované výživné zaniká, pokud oprávněná osoba přestane splňovat podmínky nároku. Nárok na zálohované výživné rovněž zaniká v případě, že nejsou splněny ani ve lhůtě dodatečně uložené povinnosti prokázat skutečnosti, které mají vliv na přiznání, výplatu, výši a trvání nároku na zálohované výživné.

Nárok na zálohované výživné zaniká také v případě, že byl zastaven výkon rozhodnutí nebo exekuce k vymožení zálohovaného výživného, k jehož zahájení podala návrh krajská pobočka Úřadu práce ČR. K zastavení výkonu rozhodnutí nebo exekuce dojde z výslovně uvedených důvodů, které jsou vyjmenovány v občanském soudním řádu.

Pokud nárok na zálohované výživné zanikl, může být žádost o jeho přiznání opětovně podána nejdříve po uplynutí tří měsíců od kalendářního měsíce, ve kterém došlo k zániku nároku.

K § 16

Náleží-li oprávněné osobě zálohované výživné, přechází její právo na výživné na stát, a to do výše poskytnutého zálohovaného výživného. Není-li určeno, ke kterému dluhu se zálohované výživné vztahuje, přechází na stát pohledávka nejdříve splatná. Pohledávku výživného, která přešla na stát, vymáhá krajská pobočka Úřadu práce. K vymožení pohledávky stát prostřednictvím Úřadu práce vstoupí na místo nebo vedle dosavadního oprávněného do probíhajícího řízení o výkon rozhodnutí nebo exekuce. Návrh na zahájení výkonu rozhodnutí nebo exekuce podá jen tehdy, byly-li dřívější výkony rozhodnutí nebo exekuce zastaveny, to neplatí, byly zastaveny z důvodů podle § 268 odst. 1 písm. a), b), e) a g) občanského soudního řádu.

K § 17

Zálohované výživné stejně jako ostatní sociální dávky bude mít svůj informační systém, který bude obsahovat veškeré údaje o zálohovaném výživném, o příjemcích zálohovaného výživného, osobách s nimi společně posuzovaných a osobách povinných. Veškeré údaje, které jsou vedeny v informačním systému o zálohovaném výživném, jsou součástí Jednotného informačního systému práce a sociálních věcí, který je upraven v zákoně o Úřadu práce ČR. Data budou uchovávána po dobu 10 let. Odstavec 3 týkající se aplikačního programu na zpracovávání údajů je z důvodu dodržení shodné právní úpravy sociálních dávek formulován stejně jako § 63 odst. 4 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

K § 18

Oprávněnou osobou bude rovněž nezaopatřené dítě, jehož práva na rovnost nakládání v oblasti soc. zabezpečení, resp. sociálních výhod, tudíž zálohovaného výživného, je zakotveno v právních předpisech Evropské unie. Jedná se o nezaopatřené děti ekonomicky aktivních občanů Evropské unie. U ekonomicky neaktivních občanů Evropské unie bude pro nárok na zálohované výživné prováděn test neodůvodnitelné zátěže systému. Další kategorií osob z řad cizinců krytých právními předpisy Evropské unie jsou osoby s udělenou doplňkovou ochranou, jakožto jednou z forem mezinárodní ochrany. Poslední kategorií jsou tzv. rezidenti z jiných členských států Evropské unie. Jedná se o občany z tzv. třetích zemí, kteří disponují pobytoým statutem z jiné členské země Evropské unie a využívají právo na volný pohyb osob a rovnost nakládání, které jim zaručuje směrnice EU č. 109/2003.

ČÁST DRUHÁ - Změna zákona o Úřadu práce

V souvislosti se vznikem nové dávky je nutné do zákona doplnit další úkol pro Úřad práce ČR, a to v oblasti zálohovaného výživného. Zálohované výživné stejně jako ostatní sociální dávky bude mít svůj informační systém, který bude obsahovat veškeré údaje o zálohovaném výživném, o příjemcích, žadatelích o zálohované výživné a osobách s nimi společně posuzovaných. Tento systém bude součástí Jednotného informačního systému práce a sociálních věcí, který je upraven v zákoně o Úřadu práce ČR.

ČÁST TŘETÍ – Změna zákona o státní sociální podpoře

Pro účely stanovení rozhodného příjmu u příjmově testovaných dávek státní sociální podpory se za příjem považuje také zálohované výživné. Výše poskytovaného zálohovaného výživného se musí také uvést v žádosti o dávky státní sociální podpory.

ČÁST ČTVRTÁ – Změna zákona o daních z příjmů

Stejně jako běžně placené výživné se také zálohované výživné osvobozuje od daně.

ČÁST PÁTÁ – Změna zákona o životním a existenčním minimu

Pro účely zákona o životním a existenčním minimu se také zálohované výživné stejně jako běžně placené výživné považuje za započitatelný příjem.

ČÁST ŠESTÁ – Změna zákona o sociálně-právní ochraně dětí

V případě, kdy orgán rozhodující o zálohovaném výživném požádá o poskytnutí informace orgán sociálně-právní ochrany, je tento orgán povinen informaci poskytnout, jedná se především o poskytnutí informace týkající se plnění povinné školní a předškolní docházky dítěte.

ČÁST SEDMÁ – Změna zákona o hazardních hrách

V případě, že krajská pobočka Úřadu práce vydá rozhodnutí o přiznání zálohovaného výživného podle zákona o zálohovaném výživném je zároveň povinna nahlásit identifikační údaje osoby, která má k nezaopatřenému dítěti vyživovací povinnost, správci rejstříku fyzických osob vyloučených z účasti na hazardních hrách podle tohoto zákona. Na základě této informace bude povinný podle zákona o zálohovaném výživném zapsán do tohoto rejstříku a nebude mu tak umožněna účast na hazardních hrách.

ČÁST OSMÁ – Účinnost

S ohledem na nezbytnost urychleného řešení problému podpory rodičů s dětmi v případech, kdy druhý rodič neplatí řádně stanovené výživné, se navrhuje nabytí účinnosti zákona ke dni 1. 1. 2021.